

บันทึก

เรื่อง การรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งใช้ยี่ห้อบุหรี

กรมทะเบียนการค้ามีหนังสือที่ พณ ๐๖๐๖/๓๘๙๒ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ทราหรือปัญหาข้อกฎหมายมายังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า ด้วยสำนักงานควบคุมการบริโภคยาสูบ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีหน้าที่วางแผนควบคุมการบริโภคยาสูบของประชาชน รวมทั้งคอยดูแลให้มีการโฆษณาบุหรีทั้งทางตรงและทางอ้อมตามมติคณะรัฐมนตรี ปี ๒๕๓๑ ได้ขอความร่วมมือจากกรมทะเบียนการค้าให้รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งใช้ชื่อยี่ห้อบุหรี เนื่องจากการรับจดทะเบียนเครื่องหมายดังกล่าวอาจเป็นช่องทางในการโฆษณาสินค้าบุหรีผ่านทางสินค้าอื่น ๆ ได้ซึ่งกรณีข้างต้นเจ้าหน้าที่ของกรมทะเบียนการค้ามีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่ายดังนี้

ฝ่ายแรก เห็นว่า นายทะเบียนไม่มีอำนาจปฏิเสธการรับจดทะเบียนเพราะ

(๑) การรับจดทะเบียนหรือปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใด ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๔๗๔ เช่น มาตรา ๖ ซึ่งกำหนดว่าเครื่องหมายการค้าอันชอบด้วยมาตรา ๔ และทั้งไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕ อาจได้รับการจดทะเบียนได้ หรือมาตรา ๑๖ ซึ่งกำหนดว่าเครื่องหมายการค้ารายใดที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕ หรือเหมือนคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่เจ้าของอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว หรือมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ห้ามมิให้นายทะเบียนรับจดทะเบียน เป็นต้น

(๒) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ามีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าในการใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้วแต่เพียงผู้เดียว รวมทั้งเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้เกิดความสับสนหลงผิดในตัวสินค้าด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าฯ เป็นเรื่องของการใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน นายทะเบียนจึงไม่มีอำนาจปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนโดยเหตุผลเพื่อห้ามการโฆษณาสินค้าได้ เพราะการใช้เครื่องหมายการค้ากับการโฆษณาสินค้าเป็นคนละประเด็นกัน ยิ่งกว่านั้นหากนายทะเบียนปฏิเสธการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าย่อมเท่ากับเป็นการไม่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าโดยไม่ชอบธรรม อีกทั้งอาจก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดต่อสาธารณชนด้วย

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า นายทะเบียนมีอำนาจปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนได้เพราะมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการห้ามโฆษณาบุหรีต่างประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมถือเป็นรัฐประศาสนโยบายของรัฐอย่างหนึ่ง ซึ่งหากอนุญาตให้มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากับสินค้าอื่นที่มีใช้บุหรีโดยใช้ยี่ห้อบุหรี และมีการนำสินค้าดังกล่าวออกจำหน่ายหรือโฆษณา ย่อมเป็นการเอื้ออำนวยให้มีการโฆษณาสินค้าบุหรีผ่านทางสินค้าอื่น ๆ ทำให้มติคณะรัฐมนตรีไม่มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจึงมีอำนาจปฏิเสธการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ใช้ชื่อยี่ห้อบุหรีตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๔๗๔ มาตรา ๕ (๗) ได้

กรมทะเบียนการค้าจึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาดังกล่าวต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว โดยมีผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (กรมทะเบียนการค้า) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานปลัดกระทรวง) และผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมสรรพสามิต) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว ได้ความว่า ข้อเท็จจริงในกรณีที่มีปัญหานี้ปรากฏว่าสืบเนื่องมาจากการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๑ เห็นชอบในหลักการตามโครงการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่และเลิกสูบบุหรี่ตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอ และได้มีมติให้กระทรวงการคลังรับไปสั่งการให้โรงงานยาสูบพิจารณาระงับการโฆษณาเชิญชวนสูบบุหรี่ด้วย^๑ ต่อมากระทรวงการคลังได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีว่า โรงงานยาสูบได้รับทราบและถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว แต่ในขณะเดียวกันการโฆษณาของบุหรี่ต่างประเทศตราต่าง ๆ ยังคงมีปรากฏทางสื่อมวลชนอยู่อย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ เช่นการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณาบุหรี่ขนาดใหญ่ริมถนนวิภาวดี-รังสิตชื่อและสัญลักษณ์ของบุหรี่ที่แฝงมากับรายการกีฬาต่างๆ ในฐานะผู้อุปถัมภ์รายการซึ่งอิทธิพลของการโฆษณาย่อมก่อให้เกิดความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการสวนทางกับโครงการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่และเลิกสูบบุหรี่ และเป็นสิ่งจูงใจให้มีการลักลอบนำเข้าบุหรี่ต่างประเทศมาจำหน่ายโดยผิดกฎหมายมากขึ้น ประกอบกับโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ได้ระงับแผนการโฆษณาทุกชนิดแล้ว ดังนั้น จึงควรงดการโฆษณาบุหรี่ต่างประเทศทุกรูปแบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในที่สาธารณะและสื่อทุกชนิดด้วย จึงเห็นควรเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อยืนยันมติคณะรัฐมนตรี เรื่องโครงการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่และเลิกสูบบุหรี่ และให้กำชับเจ้าพนักงานการพิมพ์ กองงานคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) กรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร และกรมทางหลวง ให้ระงับการโฆษณาบุหรี่ต่างประเทศด้วย และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๑ เห็นชอบด้วยในหลักการให้งดการโฆษณาบุหรี่ต่างประเทศในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในที่สาธารณะและสื่อทุกชนิดตามที่กระทรวงการคลังเสนอ โดยให้กระทรวงการคลังและกระทรวงสาธารณสุขขอความร่วมมือจากภาคเอกชนให้งดเว้นการโฆษณาบุหรี่ต่างประเทศด้วยและให้ กบว.และคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไปพิจารณากำหนดแนวทางดำเนินการในเรื่องนี้ให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว^๒ อย่างไรก็ตาม สำหรับมาตรการห้ามโฆษณาบุหรี่ต่างประเทศนั้นโดยที่ต่อมากระทรวงสาธารณสุขพบว่าบรรดาผู้จำหน่ายบุหรี่ต่างประเทศได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้มีการโฆษณาบุหรี่ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การเผยแพร่ชื่อสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายการค้าบุหรี่ผ่านทางสินค้า

^๑ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๒/ว.๖๔ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๓๑ ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

^๒ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๒/ว.๑๙๙ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๑ ถึงกระทรวง ทบวง กรม

อื่น ๆ อาทิ เสื้อ หมวก ร่ม และพวงกุญแจ เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีหนังสือ ที่ สธ ๐๒๐๓/๐๖/๒๓ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ ขอความร่วมมือไปยังกรมทะเบียนการค้ามีให้นายทะเบียนเครื่องหมายการค้ารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ใช้ชื่อยี่ห้อบุหรี่ยี่ห้อ โดยกระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นช่องทางในการโฆษณาสินค้าบุหรี่ยี่ห้อทางอ้อมโดยผ่านสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นการขัดกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๑ ดังที่กล่าวข้างต้น กรมทะเบียนการค้าจึงมีปัญหาวานายทะเบียนเครื่องหมายการค้ามีอำนาจปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ใช้ชื่อยี่ห้อบุหรี่ยี่ห้อหรือไม่

ในปัญหาตามประเด็นดังกล่าวนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้งดการโฆษณาบุหรี่ยี่ห้อต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในที่สาธารณะและสื่อทุกชนิดเพื่อมิให้มีการกระตุ้นให้มีการบริโภคบุหรี่ยี่ห้อเพิ่มขึ้นโดยอาศัยการโฆษณาชื่อและยี่ห้อบุหรี่ยี่ห้อต่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับแพร่หลาย แต่สำหรับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ในขณะนี้จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีผลเพียงทำให้ผู้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าและมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้ได้ตามนัยมาตรา ๔๔^๓ ส่วนการโฆษณาสินค้านั้นผู้เป็นเจ้าของสินค้าย่อมสามารถดำเนินการโฆษณาสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าของตนได้เสมอไม่ว่าจะมีการจดทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ก็ได้จดทะเบียนไว้ก็ตาม ฉะนั้น การห้ามจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจึงมิได้มีผลโดยตรงกับการระงับการโฆษณาบุหรี่ยี่ห้อต่างประเทศแต่อย่างใด แนวทางปฏิบัติเพื่อให้นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสมควรกระทำโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ควบคุมการโฆษณาโดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับปัญหาที่หาว่านายทะเบียนจะมีอำนาจไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าต่าง ๆ ที่ใช้ชื่อและยี่ห้อบุหรี่ยี่ห้อหรือไม่นั้นโดยที่มาตรา ๘ (๑๐)^๔ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้บัญญัติห้ามมิให้ใช้เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะขัดต่อรัฐธรรมนูญและนายทะเบียนมีอำนาจไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในลักษณะนี้ได้ตามมาตรา ๖^๕ และมาตรา ๑๖^๖ กรณีนี้จึงมีปัญหาต้องพิจารณาว่า นโยบายของ

^๓ มาตรา ๔๔ ภายใต้งบบังคับมาตรา ๒๓ และมาตรา ๖๘ เมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า เป็นผู้ที่มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้

^๔ มาตรา ๘ เครื่องหมายการค้าที่ประกอบด้วยลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้รับจดทะเบียน

๑. ล

๑. ล

(๑๐) เครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสน์

๑. ล

๑. ล

^๕ มาตรา ๖ เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้ ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ

รัฐบาลที่ให้มีการระงับการโฆษณาบุหรี่ยะถือเป็นรัฐประศาสนนโยบายตามความหมายของบทบัญญัติดังกล่าวด้วยหรือไม่ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) เห็นว่า รัฐประศาสนนโยบายนั้นอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสภาวะการณ์ของสังคมและเป็นไปตามความมุ่งหมายของรัฐในการกำหนดนโยบายเช่นนั้น ซึ่งอาจต้องการให้มีความหมายจำกัดเพียงเท่าที่รัฐได้กำหนดขึ้นไว้ หรืออาจมีความหมายกว้างรวมไปถึงกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดก็ได้ การพิจารณาดิฉันรัฐมนตรีในเรื่องนี้มีขอบเขตเพียงใด และจะมีความมุ่งหมายรวมไปถึงการระงับมิให้การหาช่องทางโฆษณาซื้อและยี่ห้อบุหรี่ด้วยการใช้เป็นเครื่องหมายการค้าของสินค้าอื่น ๆ ด้วยหรือไม่ นั้น จึงเป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของนายทะเบียนที่จะพิจารณาวินิจฉัยต่อไปตามนัยมาตรา ๘ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

(ลงชื่อ) อักษราทร จุฬารัตน

(นายอักษราทร จุฬารัตน)

รองเลขาธิการ ฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมษายน ๒๕๓๕

(๒) เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ และ

(๓) ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จด

ทะเบียนไว้แล้ว

๖ มาตรา ๑๖ ถ้านายทะเบียนเห็นว่าเครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนรายใดทั้งเครื่องหมายหรือส่วนหนึ่งส่วนใดอันเป็นสาระสำคัญของเครื่องหมายการค้า นั้นไม่มีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ตามมาตรา ๖ ให้นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ารายนั้น และมีหนังสือแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ขอจดทะเบียนทราบโดยไม่ชักช้า